

e-Erika

Erityispedagogista tutkimusta ja koulutuksen arviointia

Teksti julkaistu e-Erikan numerossa 1/2021

<https://journals.helsinki.fi/e-erika>

Laaja-alainen erityisopettaja koulun kehittämisen edistäjänä

Laaja-alaisen erityisopettajan työnkuva on nykykoulussa muutoksessa. Yksittäisten oppilaiden tukeminen ei enää riitä vaan laaja-alaisen erityisopettajan on myös tuettava koko koulua kehitettäessä sitä kohti yhä inklusiivisempia käytänteitä. Koko koulun yhteisen toimintakulttuurin saaminen palvelemaan toimivia tukikäytänteitä ja inklusiota edellyttää kaikkien toimijoiden osallisuutta. Tässä artikkelissa laaja-alainen erityisopettaja Tiina Vitka kuvaa kokonaisvaltaisesti ammattikuntansa työnkuvan muutosta ja laaja-alaisen erityisopettajan mahdollisuuksia vaikuttaa koulun toimintakulttuurin kehittämiseen. Artikkelit antaa aiheita kysymykseen, onko laaja-alaisen erityisopettajan ammattitaito vielä hyödyntämätön resurssi kouluissa.

Teksti Tiina Vitka

Oppimisen ja koulunkäynnin kolmiportainen tuki on nykyisin olennainen osa koulujen toimintakulttuuria, ja jokaisen opettajan työnkuvaan kuuluu tukea oppilaita pelkästään jo yleisen tuen velvoittamana. Yleinen tuki koskettaa koulussa kaikkia oppilaita, opitunteja ja opettajia. Yleisellä tuella voidaan tukea niin oppilaiden oppimista, keskittymistä kuin motivaatiotakin sekä sen avulla voidaan myös luoda turvallinen oppimisympäristö jokaiselle. Yleisen tuen luonteen ymmärtäminen koulujen toimintakulttuurin kehittämisessä on olennaisen tärkeää, koska yleinen tuki kattaa koko kouluyhteisön.

Laadukas yleinen tuki

Koko koulua koskeva laadukas yleinen tuki (kuviot 1) koskettaa koulupäivän kaikkia tilanteita. Sillä tuetaan oppilai-

den hyvinvointia myös muun henkilökunnan ja vanhempien kanssa yhteistyössä. Keskeistä koulussa on yleisen tuen tukitoimien kehittäminen. Jotta yleinen tuki koulussa on toimivaa, on laaja-alaisen erityisopettajan tekemä kehittämis- ja koordinoitua keskiössä. Inklusiivisen koulun kehittyessä myös erityisopettajan rooli muuttuu yhä enemmän konsultoivaksi ja ohjaavaksi. Koulussa erityisopettaja toimii koko kentän saralla aina yleisestä tuesta erityiseen. Koko kouluyhteisöä koskevilla toimilla pyritään vahvistamaan myös ennalta ehkäisevää tukea. Kehittämisen kohteena ovat opettajia ja muuta koulun henkilökuntaa koskevat käytännöt ja mallit. Näin erityisopettajan ammattitaitoa pyritään hyödyntämään laajasti koko kouluyhteisössä.

Erityispedagogisen tiedon ja taidon

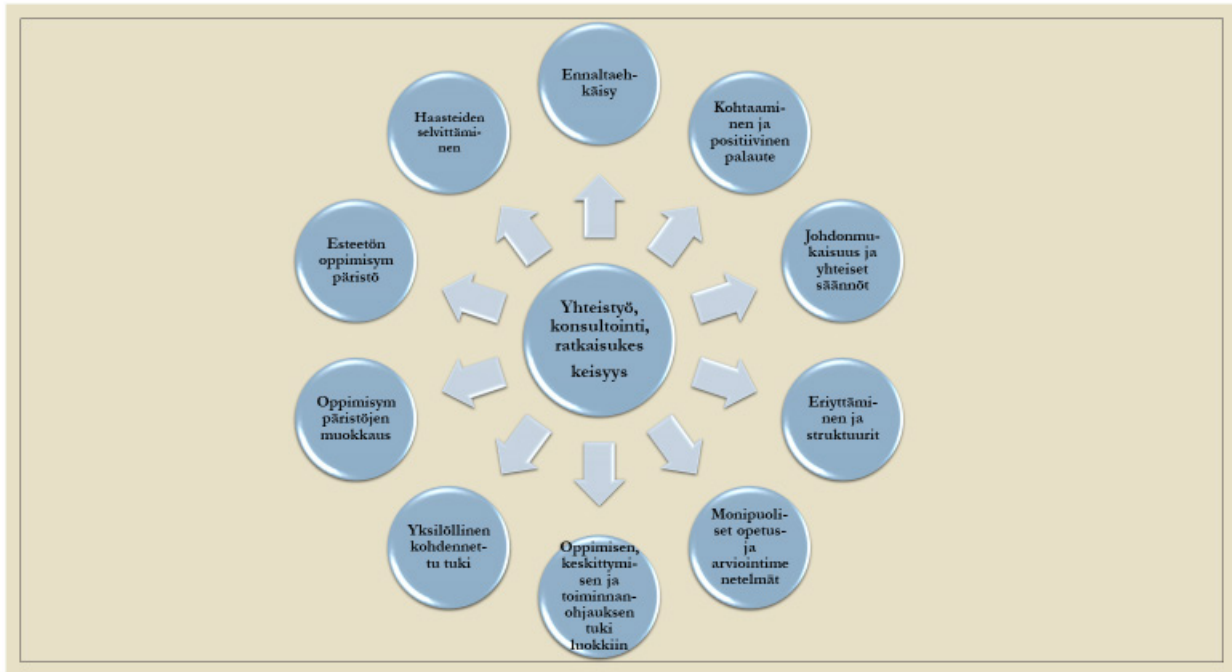
osaamisen jakaminen inklusiivisessa koulussa on erittäin tärkeää myös yleisen tuen onnistumisen mahdollistamiseksi. Tätä tapahtuu päivittäin erityisopettajan konsultointityössä; koulussa voidaan lisäksi pitää pedagogisia kahviloita, aineryhmä- tai tiimipalavereita tai kokoustietoiskuja. Koulussa on tärkeää panostaa oppilaan kohtaamiseen, tunnetaitoihin ja arvostavaan asenteeseen jokaista oppilasta kohtaan. Positiivisen palautteen anto on keskeistä. Koulun sisällä on tärkeää keskustella yhteisten järjestyssääntöjen johdonmukaisesta noudattamisesta, koska se tukee oppilaiden myönteistä käytöstä ja auttaa varsinkin niitä oppilaita, jotka tarvitsevat paljon toistoja oppiakseen erilaisia toimintamalleja. Jos oppimisessa ja koulunkäynnissä ilmenee haasteita tai pulmia, erityisopettaja alkaa omalta osaltaan ottaa selvää ongelmien taustoista ja syistä, jotta haasteisiin löydetään mahdollisimman nopeasti oikein kohdennettu tuki. Paras tilanne yleisessä tuessa on se, jos esimerkiksi lukivaikeus löydetään ja siihen suunnitellaan tuki ennen kuin oppimisen pulmat alkavat päällekkäistyä. Erityisopettaja ja opettaja miettivät myös yhdessä tapoja toimia toisin. He voivat muokata oppimisympäristöä suunnittelemalla oppilaille entistä paremmin soveltuvia keinoja opiskella. Erityisopettaja ei voi ajatella vain opettavan aineen sisältöä vaan myös sitä, että oppimisen edellytykset olisivat mahdollisimman suotuisat ja esteettömät ryhmän jokaiselle oppilaalle. Sen vuoksi erityisopettajan tulee kiinnittää huomiota turvallisen oppimisympäristön jokaiseen eri osa-alueeseen, niin fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen kuin pedagogiseenkin oppimisympä-

ristöön. Ne kaikki tukevat oppilaita koulussa: mikäli jokin osa-alueista ei toimi, ei toimi tukikaan.

Luokkien ja yksittäisten oppilaiden toiminnanohjaustaitoihin ja struktuureihin on syytä kiinnittää huomiota heti, kun niissä ilmenee puutteita. Mikäli toiminnanohjausta ei tueta, saattaa oppiminen ja keskittyminen hankaloitua entisestään ja aiheuttaa ongelmia käytöksessä ja oppimisessa aiheuttaen kitkaa koko luokan toimintaa. Oppitunneille erityisopettaja suunnittelee struktuurit selkiyttämään opetusta kokonaisille luokille ja myös yksittäisille oppilaille. Niiden lisäksi tarvitaan ehdottomasti eriyttämisen keinoja, jotta yleinen ja vahvempikin tuki toimisi entistä paremmin. Opettajien ja erityisopettajien välinen yhteistyö on avainasemassa, kun opetusta eriytetään ja struktuureja luodaan luokkiin tai yksittäisille oppilaille. Myös näiden tukitoimien onnistunut toteutus edellyttää yhteistyötä mutta myös oppilaantuntemusta ja suunnitelmallisuutta. Yhtenä erityisopettajan työtapana on samanaikaisopetus, jonka myötä saadaan yhdessä monipuolistettua opetus- mutta myös arviointimenetelmiä. Kaikessa tarvitaan vahvaa, hyvää yhteistyötä vahvan ja laadukkaan yleisen tuen onnistumisen turvaamiseksi.

Oma historia kehittämistyön taustalla

Työskentelen noin 370 oppilaan yläkoulussa Kokkolan Kiviniityn koulussa. Kouluamme rikastuttaa erilaisten kulttuurien kirjo eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden myötä, ja mukana menossa on myös kaksi pienryhmää

Kuvio 1. Laadukkaan yleisen tuen elementtejä ja osa-alueita

ja kaupunkikohtaiset jopo-luokat. Itse aloitin klinikkaopettajana Kiviniityn yläkoulussa yli 20 vuotta sitten. Oppikirjaa mentiin silloin eteenpäin samaa tahtia kuin yleisopetuksen luokassa. Minulla ei ollut koskaan aikaa perehtyä siihen, mitä kunkin oppilaan vaikeuden takana oli, saati ajatella heille yksilöllisiä tukimuotoja. Syksyllä 2007 aloin ensimmäisen kerran puhua rehtorille siitä, mitä laaja-alainen erityisopetus on, miten voisimme mahdollisesti alkaa kehittää sitä ja mistä minun mielestäni oppilaat hyötyisivät. Jäin tuolloin kuitenkin virkavapaalle muutamiksi vuosiksi ollen myös mukana Kelpo-kehittämistoiminnassa, joka kohdentui tehostetun ja erityisen tuen kehittämiseen. Tämän jälkeen työskentelin pari vuotta toisella asteella erityisopettajana. Näkemykseni siitä, mitä laaja-alaisen erityisopettajan työn pitäisi olla, vahvistui. Näin myös ongelmat, joita oppilaille tuli eteen jatko-opinnoissa klinikkamallilla. Suurin puute oli selvittämättömät oppimis- ja

keskittymisvaikeudet, joiden myötä oppilailla oli suuriakin itsetunto- ja keskittymisvaikeuksia. Lisäksi useammalla oppilaalla ei ollut edes yksinkertaisia opiskelutaitoja ja joillakin itseohjautuvuus oli vielä tosi heikkoa. Palatessani peruskouluun takaisin oli alku koulun toimintakulttuurin muuttumiseen Kelpo-hankkeen myötä kylvetty, ja kävimmekin seuraavien vuosien aikana lukuisia keskusteluja rehtorin kanssa koulun toimintakulttuurin muotoutuessa hiljalleen nykyiseen malliinsa.

Laaja-alaisen erityisopettajan työnkuva – konsultointi ja yhteistyö

Laaja-alaisen erityisopettajan työnkuva on muuttumassa ja vaikuttaa olevan edelleen muutostilassa. Työ ei ole pelkkää opetusta, vaan se käsittää sen lisäksi konsultoinnin, ennaltaehkäisevää työtä, arvioinnit sekä muun taustatyön. Laaja-alaisen erityisopettajan antama

konsultointi on opetusta välillisesti tukeva, nykyisin yhä lisääntyvä tukimuoto. Laaja-alainen erityisopettaja tukee sekä oppilasta että opettajaa silloin, kun vaikeuksia ilmenee. Tavoitteena on, että erityisopettajan konsultoinnin avulla opettajat kykenevät kohtaamaan paremmin oppilaiden yksilölliset tarpeet opetuksessaan ja opettajat saavat näin itselleen lisää erityispedagogisia keinoja pärjätä heterogeenisissä luokissa ilman, että siellä on jatkuvasti erityisopettaja mukana. Konsultointi täydentää erityisopettajan työnkuvaa, ja sillä tuetaan koulun inklusiivista kehitystä. Laaja-alaisen erityisopettajan ja opettajan on tehtävä tiivistä yhteistyötä, jotta oppilaan oppiminen on helpompaa ja entistä esteettömämpää omassa luokassa. Tuen antaminen ei ole enää pelkästään laaja-alaisen erityisopettajan asia, vaan tukea antaa koko koulu-yhteisö ja jokainen opettaja.

Suurin muutos koulussamme on se, että nykyään opettajat tekevät yhdessä töitä oppilaiden parhaaksi, toiminta on avointa ja läpinäkyvää. Koulu on täynnä ammattitaitoisia aineenopettajia, jotka perehtyvät itse aineeseen omien työkalujensa kautta. Erityisopettajana annan oppilaille yksilöllisiä työkaluja oppitunteja ja koetilanteita varten sekä annan opettajille konsultaatiota. Suunnitellamme yhteistyössä oppilaille ja luokille tukimuotoja niin oppimiseen, työrauhaan kuin toiminnanohjaukseenkin. Koulussamme erotellaan hyvin harvoin yksittäisten oppiaineiden tunneilta luokseni oppilaita; tarvittaessa muutamalta tunnilta koko jaksossa. Mieluummin kohdennamme tukeni suunnitellusti koko luokalle, koska yleisen tuen oppilaillakin on oikeus tukeen. Tällä

tavoin myös ennakoidaan mahdollisia tulevia vaikeuksia, koska näen tilanteet luokissa ja voin nopeasti puuttua, ennen kuin mitään edes ehtii tapahtua. Tarkoituksenamme on, että jokainen yleisopetuksen oppilas pystyy opiskelemaan omassa ryhmässään. Sen vuoksi kohdennamme yksilö- ja ryhmätuntini oppimisen esteiden arvioimiseen (lukitstit, matikkatestit, keskittymisen kartoitukset ja niiden eteenpäin vieminen jne.) ja tukitoimien suunnitteluun sekä muun muassa luetun ymmärtämisen ja muiden oppimisstrategioiden harjoitteluun. Ainekohtaisen tuen annan pääsääntöisesti samanaikaisopetuksena, toki aina oppilaan tarve edellä. Taustalla on aina ajatus, millä keinolla oppilas pärjää omassa ryhmässään. Suurin osa opettajista on myös huomannut, millainen merkitys on sillä, että miettii omaa toimintaansa opetusryhmissään. Oppilaisiin suhtautuminen on myönteistä ja oppilaan kohtaamisen taitoihin on kiinnitetty huomiota, mikä tukee hyvää ilmapiiriä koko koulussa. Uskon vahvasti, että jokainen oppilas haluaa oikeasti oppia, olla hyvä ja pärjätä koulussa. En usko kenenkään tietoisesti käyttäytyvän huonosti tai jättävän koulutyönsä tekemättä, vaan aina taustalta löytyy jokin syy, joka meidän aikuisten tehtävä on selvittää ja myös tukea. Aivan varmasti jokaiselta oppilaalta löytyy vahvuuksia, jota meidän tulisi korostaa. Lisäksi meidän tulee antaa positiivista palautetta edistymisen tueksi.

Miksi ennalta ehkäiseminen kannattaa

Tuen tehtävä on ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksien monimuotoistumista, syvenemistä ja pitkittäisvaikutuksia

(Opetushallitus, 2014). Nykykoulussa tarvitaan ennaltaehkäisevää toimintakulttuuria, jotta inklusiivisuus toimisi paremmin, ja myös siksi, että korjaava toiminta kouluissa on aina kalliimpaa kuin ennalta ehkäisevä. Kun laaja-alaisen erityisopettajan osaamista hyödynnetään niin luokkien ja ryhmien muodostamisessa kuin nivelvaihtelyssäkin tai koulunkäynninohjaajien lukujärjestyksissä ja ohjaamisessa, saadaan ehkäistyä mahdollisia suuriakin ongelmia. Mitä enemmän laaja-alainen erityisopettaja pystyy panostamaan ennaltaehkäisyyn, sitä vakaampi on koulun pedagoginen perusta. Pedagoginen ennakointi lähtee oppilaan tuen tarpeesta ja oppimisen esteistä. Sillä, että jokainen opettaja ottaa oppilaisiin liittyvät huolensa puheeksi erityisopettajan kanssa mahdollisimman varhain, on suuri ennalta ehkäisevä vaikutus. Näistä aiheutuvat kasaantuvat lieveilmiöt vähenevät, mikäli ongelmiin puututaan heti ja sovitaan menettelytavoista luottamusta ja keskinäistä kunnioitusta tukevassa ilmapiirissä.

Ennaltaehkäisevää toimintakulttuuria tarvitaan, jotta inklusiivisuus toimisi paremmin. Voidaankin sanoa, että ennaltaehkäisy on tulevaisuuden ennakointia. Parhaimmillaan kouluissa tehtävä ennaltaehkäisy luo sellaisen kivijalan, joka vähentää korjaavan tuen tarvetta myöhemmin. Esimerkiksi voidaan ottaa yllä mainittu nivelvaihtely, jossa olennaista on muodostaa huolellisesti luokat ja ryhmät. Siihen löytyy ammattitaitoa laaja-alaisilta erityisopettajilta. Huomiota tarvitaan muun muassa oppimisvaikeuksien, tarkkaavaisuuden, sosiaalisten pulmien ja muiden vastaavien seikkojen hahmottamiseen,

jotta luokista saadaan mahdollisimman tasapainoisia ja turvallisia jokaiselle oppilaalle. Lisäksi tarkat ja hyvässä yhteistyössä tehdyt integraatiosuunnitelmat tukevat tulevaa lukuvuotta ja oppilaiden oppimista.

Ennaltaehkäisevää toimintaa tukevat erityisopettajien tekemät seurat niin kirjoittamisessa, lukemisessa kuin matematiikassakin. Tarvitseville erityisopettaja tekee yksilöllisemmät testit. Tärkeää on se, että ajoissa havaitut oppilaiden haasteet otetaan huomioon ja oppilaita tuetaan mahdollisimman varhain. Tällöin mahdollistetaan paremmin se, ettei haasteista pääse tulevaisuudessa kasvamaan laajaa lumi-palloefektiä lieveilmiöineen. Tämän vuoksi erityisopettajan arviointityö esimerkiksi kielellisissä (lukivaikeudet) ja matemaattisissa taidoissa on tärkeää, etteivät selvittämättömät oppimisen haasteet aiheuta turhaan oppilaalla pulmia, jotka näkyvät esimerkiksi käytöksessä, motivoitumisessa tai ahdistumisessa. Kun nämä kaikki huomioidaan ajoissa jo yleisen tuen tasolla, voidaan kohdennetulla tuella vaikuttaa vielä paljon oppilaan kehitykseen oikeaan suuntaan. Lisäksi tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen pulmiin ajoissa puuttuminen lisää tukitoimien toimivuutta luokissa.

Oppimisvaikeuksien ja muiden haasteiden tuen tarpeiden selvittäminen on osa laaja-alaisen erityisopettajan työtä. Ilman selvitystyötä ei tuki toimi kunnolla eikä ole oikein kohdennettua. Tuki ontuu, jos se ei kohdistu tarkoituksenmukaisesti. Lisäksi oppilaan ymmärtäessä itse, miksei hän opi joidakin asioita samalla tavalla tai keskity

kuten muut, voi olla ratkaiseva vaikutus myös minäkäsitykseen ja itsetuntoon sekä tukitoimien toimivuuteen. Hyvin suunnitellulla ja laaditulla yksilöllisellä suunnitelmalla voidaan vaikuttaa siihen, että oppilas löytää oppimismotivaation ja tukitoimet auttavat häntä. Mikäli oppimisvaikeuksia tai oppilaan käytöstä ei ymmärretä eikä tueta oikein, voivat ongelmat monimutkaistua ja lisääntyä. Näiden vuoksi erityisopettajan suunnittelemat yksilölliset tuet ovat inklusiivisessa koulussa todella tärkeitä. Tämä koskee niin lukitukia kuin keskittymisen tukiakin oppitunneille, kuten myös koetilanteisiin suunniteltua tukea ja yksilöllisesti oikein kohdennettuja (kuntouttavia) tukitoimia. Oppilaiden oman toiminnan ohjauksen haasteet ovat ihan jokaisen opettajan arkea, ja näiden haasteiden kohdalla laaja-alaisten erityisopettajan ja opettajien yhteissuunnittelussa sekä samanaikaisopetuksessa päästään parhaimmillaan tilanteisiin, joissa erityisopettajaa ei enää tarvita luokassa koko ajan.

Suunnittelu vs. joustavuus

Oppilaan- ja myös opettajantuntemus on laaja-alaisen erityisopettajan työssä olennaista, jotta pystytään pureutumaan yksittäisten oppilaiden ja luokkien toimintaan tehokkaammin. Ilman sitä työ ei onnistu. Erityisopettajilla on vuosikellot, joita seurata, mutta sen lisäksi työhön kuuluu paljon odottamattomia ja akuutteja tilanteita, joita ei ole ennakoitu etukäteen. Niihinkin pitää jatkuvasti varautua. Yhteistyö ja -suunnittelu on tärkeää jo pelkästään resurssien mahdollisimman tehokkaan

hyödyntämisen vuoksi. Ajan löytäminen suunnittelulle on joskus haastavaa. Onneksi nykyään on paljon erilaisia sähköisiä järjestelmiä, joiden avulla saa paljon pelastettua. Oma lukujärjestykseni muuttuu joustavasti tilanteiden mukaan: minulla ei ole kiinteää lukujärjestystä, vaan se luodaan opettajien ja oppilaiden tarpeiden mukaan. Se, etten ole sidottu puoleksi vuodeksi johonkin luokkaan jatkuvasti, antaa mahdollisuuden jakaa resursseja laajemmin muuhunkin työhön, jolla suunnitelmallisesti taas tuetaan koko koulua, työrauhaa ja oppimista. Ennakointi ja ennaltaehkäisy työssäni ovat tärkeitä, aina läsnä olevia tekijöitä, koska minun täytyy olla koko ajan tietoinen, mitä on menossa milläkin luokalla tai oppilaila. Saatan huomata ennen muita signaaleja luokan tulevasta mahdollisista haasteista, kuten työrauhapulmista. Kun tässä tilanteessa alkaa tehdä struktuureja, voi se aiheuttaa hämmennystä muissa opettajissa, mutta se olisi tuossa vaiheessa kaikkein tehokkainta ennen kuin tilanne on kärjistynyt ongelmaksi.

Laaja-alaisen työn kuvasta kokonaisvaltainen näkemys

En itse stressaannu opettamisesta ja oppilaiden parissa olemisesta, vaan kuluttavinta on jatkuva kahden tulen välissä oleminen opettajien ja oppilaiden, opettajien ja rehtorin, vanhempien ja opettajien linkkinä. Se on se raskas osuus. Tämä työ ei myöskään onnistu ilman, että käyn keskusteluja rehtorin kanssa: en ole esimies, joka ohjaa laivaa tai päättää asioista, vaan työntekijä, joka noudattaa yhteisesti sovittuja suuntaviivoja. Tuttu tunne on myös riittämättömyyden tunne ja se, osaan-

ko jakaa omia resurssejani tai ohjaajien resursseja mahdollisimman kattavasti ja reilusti kaikille tarvitseville. Painetta aiheuttaa myös se, onko ennaltaehkäisy toimivaa ja olenko osannut ennakoida tarpeeksi tilanteita.

Laaja-alaisen erityisopettajan työnkuvan takia pystyn näkemään koulun kokonaisuutena. Luon pienistä pirstaleista kokonaisuuden, jotta pystyn toimimaan. Välillä on kuormittavaakin nähdä asioita, joita muut eivät huomaa. Erityisopettajana joutuu miettimään, millä tavoin on parasta työskennellä missäkin tilanteessa vai riittääkö pelkkä konsultointi. Työkäytänteet voidaan nykyään jakaa samanaikaisopetukseen, konsultointiin, pienryhmätyöhön, yksilö- ja arviointityöhön sekä muuhun taustatyöhön. Koska toimin myös samanaikaisopettajana, näen laajastikin eri ryhmät ja niiden toimintamallit. Näin pystyn erityisopettajana tekemään muun muassa työrauhastruktuureja ja toiminnanohjausmalleja, jotka tukevat luokkia. Välillä toimin erityisopettajana pienryhmissä harjoitellen oppilaiden kanssa oppimisstrategioita, luetun ymmärtämisen keinoja tai esimerkiksi matematiikan kuntouttavaa harjoittelua, ja lisäksi näillä tavoilla oppilaiden keinoja selviytyä itsenäisemmin luokkatilanteissa omassa opetusryhmässään. Yksilötyö painottuu oppilaiden arviointitöihin kielellisissä ja matemaattisissa haasteissa sekä niihin liittyvien tukitoimien suunnittelussa. Täytyy muistaa, että oppilaan kanssa kahden kesken tehty arviointi- ja tukitoimien suunnittelutyö voi helpottaa oppilaan tulevia tunteja koulussa kattavasti kaikissa aineissa. Kun oppilaalle suunnitellaan täsmällisesti oikein

kohdennetut tukimuodot tunneille ja koetilanteisiin, helpottaa se kauaskantoisesti ja laajasti oppilaan oppimisen etenemistä tukien parhaimmillaan oppilaan omaa minäkäsitystä oppijana.

Kaikki myös nykyään kirjataan. Sekin vie oman aikansa, niin Wilmaan merkitsemiset kuin pedagogiset asiakirjatkin ja niissä opettajien avustaminen ja ohjaaminen; samoin muut vaadittavat kirjalliset työt, jotka vuoden mittaan tulevat esiin. Hallinnolliset ja kirjalliset työt ovat lisääntyneet erityisopettajilla valtavasti. Niihin tarvitaan paljon keskittymistä ja pitkäjänteisyyttä eikä se onnistu työpäivän aikana, koska keskeytyksiä tulee jatkuvasti. Erityisopettaja tekee ulkopuolisille tahoille myös lausuntoja, jotka nekin vievät oman aikansa. Lisäksi muuta taustalla tapahtuvaa työtä ovat palaverit koulun sisällä sekä ulkopuolisten verkostojen kanssa. Puhelut ovat myös jatkuvia niin huoltajien, opettajien kuin yhteistyötahojenkin kanssa.

Laaja-alaisen erityisopettajan työnkuva on kehittynyt ja laajentunut entisestään. Opetustyön lisäksi laaja-alaisen erityisopettajan työ ulottuu nyt erityispedagogiseen asiantuntijuuteen, ohjaukseen, konsultointiin ja koulun kehittämiseen, jotka kaikki vahvistavat erityisopettajan ammatillista asemaa. Erityisopettajalta voidaankin nykyään odottaa koko kouluyhteisön vaikuttajan ja muutoksen tuojan roolia – varsinkin silloin, jos koulussa todella halutaan edistää kaikkien oppilaiden mahdollisuuksia oppia. Erityisopettajan ammattia voidaan siis pitää hyvinkin aktiivisena ja uudistavana roolina. Roolin laajeneminen koulun kehittämistyö-

Työkäytänteet	Työtapa	Kohde
Opetus	Yksilö-, ryhmä- ja samanaikaisopetus	Oppilaat
Ennaltaehkäisevä ja koordinoitutyö	Suunnittelu (luokat, ryhmät integraatiot yms.), testaukset ja koordinointi	Hallinto, rehtori, yhteistyötahot, koko koulu: oppilaat ja opettajat
Konsultointi ja yhteistyö	Oppilaan välillinen tuki ja etujen ajaja, neuvottelija, asiantuntija, koulun sisäinen ja ulkoinen tiedottaminen, koulun kehittäminen, palaverit	Opettajat, ohjaajat, rehtori, huoltajat, YHR-väki ja ulkopuolinen verkosto
Kartoitukset, testit ja arvioinnit	Haastattelut, testit, observointi, tukisuunnitelmat	Oppilaat
Muu taustatyö	Palaverit, puhelut, lausunnot, muu koulun sisältä tuleva työ (yleensä rehtorin määräämä)	Huoltajat, oppilaat, YHR, opettajat, rehtori, ulkopuolinen verkosto, hallinto

Taulukko: Laaja-alaisen erityisopettajan työ

hön, konsultointiin ja ohjaukseen tuo erityisopettajalle entistä enemmän asiantuntijaroolia kouluissa. Työn luonne ja työnkuva vaatii erityisosaamista, joka korostuu varsinkin koulun haastavissa tilanteissa. Asiantuntijuus tuo tietyllä tavalla myös koulun sisäistä valtaa, ja sitä tukee myös erityisopettajien pidempi koulutus. Koulutuksensa avulla erityisopettajat pystyvät ratkaisemaan kouluissa ongelmia, joita ei aine- tai yleisdidaktisella koulutuksella ratkaista. Asiantuntijuuden myötä eri-

tyisopettaja on opettajien ja laajan verkostoyhteistyön lisäksi yleensä mukana koulun toimintaan liittyvissä toiminoissa, kuten resurssien jaossa, koulunkäynnin ohjaajien tukemisessa ja integraatiosuunnittelussa, jotta koulun inklusiivinen rakenne toimii mahdollisimman hyvin. Kaiken kaikkiaan kaikki pedagoginen toiminta nykykoulussa vaatii myös erityisopettajan näkemystä. Ilman sitä jää asia yleiselle tasolle ja tuettavat luokissa huomiotta.

Kirjoittaja:

Tiina Vitka

Laaja-alainen erityisopettaja

tiina.vitka@edu.kokkola.fi

<https://laaja-alainenerityisopettaja.blogspot.com/>